

La polèmica de les segregacions

El municipis que naixen

L'assignatura pendent de l'ordenació territorial dels Països Catalans és satisfer la demanda d'un grup molt notable de nuclis de població que volen ser municipis, bé perquè ja ho foren en el passat, bé perquè les seves circumstàncies actuals permeten que es constitueixin com a tals.

De la mateixa manera que cal no confondre una nació amb un estat, és important saber diferenciar entre el que és un poble o una ciutat i el que significa un municipi. Els dos primers casos són aglomeracions humanes de diferent dimensió, són unitats de convivència caracteritzades per compartir un espai urbà, determinades característiques, un passat històric comú, etc., sense que això signifiqui, necessàriament, que hagi de tenir una única traducció jurídica, és a dir, que cada nucli de població hagi de tenir el seu ajuntament o que una única conurbació hagi d'estar administrada per un sol consistori.

En canvi, un municipi, podríem definir-lo com l'entitat política que administra un o més pobles, tot i que la seva jurisdicció també pot quedar limitada a una part d'un conjunt urbà. Arreu dels Països Catalans trobem exemples de municipis que agrupen diversos pobles (Montcada i Reixac, Vilafamés, Almoradí, etc.) i també de conurbacions regides per diversos ajuntaments (les que envolten València i Barcelona són les més conegudes, però no les úniques).

LES REIVINDICACIONS

Tanmateix, no sempre els ciutadans estan conformes amb la seva situació jurídica actual i sovint plantegen canvis que, en els períodes que han coincidit amb un cert grau d'autogovern, han anat sempre en la direcció d'augmentar el nombre de termes municipals. Paradoxalment, com més endavant veurem, les reivindicacions dels pobles que volen constituir-se en municipi no acostumen a ser compartides *d'entrada* per cap de les dues generalitats ni pel govern de les illes.

De fet, aquesta situació no és nova, ja que durant els anys de la segona República, moment en què a Catalunya tingueren lloc algunes segregacions municipals, el govern de la Generalitat no tan sols les

obstaculitzava sinó que va decretar que, en el moment que dos municipis formessin un continuum urbà, el més petit, demogràficament parlant, quedaria annexionat al de més població. El fet que el general Franco decretés la nul·litat de totes les lleis i disposicions promulgades per la Generalitat comportà que quedaren anul·lades totes les segregacions concedides, per la qual cosa és explicable que avui es torni a reivindicar-les.

De tota manera, en això com en tot, els fonamentalismes no condueixen enlloc, ja que un ajuntament pot ser perfectament l'organisme que administri diversos pobles si aquests ho accepten i tots veuen respectada la seva identitat i els seus interessos uniformement. Per aconseguir això, cal començar pel nom del municipi, que no ha de correspondre només a un dels nuclis de població sinó a tots (Castell i la Gornal, Bigues i Riells, Castellvell

i el Vilar, Vilanova i la Geltrú, etc.) o bé, quan aquests són diversos, la solució són les denominacions de tipus geogràfic o històric que puguin ser compartides per tots (Les Franqueses del Vallès, Viella-Mig Aran, etc.) i que no tenen perquè ser preeminents en la senyalització sobre els topònims de cada nucli.

Probablement aquesta seria una via per a reduir el minifundisme municipal si la pràctica demostrés que no tenen raó de ser les suspicàcies dels pobles més petits respecte els més grans, cosa que ara no s'esdevé simplement perquè no hi ha res le-

viat; nuclis que han anat formant-se prop d'altres termes municipals que vulguin canviar d'ajuntament (és el cas de Rafalell i Vistabella, actualment del municipi de València que volen agregar en els seus termes municipals els ajuntaments de Massamagrell i Massalfassar); nuclis que volen segregarse perquè han crescut o per altres motius (Sant Antoni de Benaixeve que vol segregarse de Paterna i constituir el seu municipi); noves realitats urbanes que, si bé estaven mancades d'història, han anat adquirint personalitat pròpia i són viables com a municipis inde-

—Irracionalitat derivada del seu condicionament al passat històric.

—Por d'alguns pobles a perdre la pròpia identitat i a ser absorbits per nuclis o municipis més grans.

—Minifundisme municipal agreujat per la manca de coordinació entre els petits municipis per a millorar els serveis a la població.

A Catalunya els consells comarcals podien fer aquestes funcions i, en aquest cas, ni caldria cap agregació nova ni seria necessari posar obstacles a les demandes de segregació, ja que bona part de les competències dels actuals municipis petits passarien a ser administrades per l'esmentat consell comarcal. La mancomunitat de municipis seria una fórmula alternativa allà on no hi ha consells comarcals. Sempre en el ben entès que la coordinació ha de ser entre iguals i limitada als afers estrictament municipals. La manca d'aquestes dues últimes premisses podria ser una explicació de la supressió de l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona que alguns veien com una via d'annexionisme camuflat i com un buidatge de competències a la Generalitat.

—Inexistent o deficient descentralització de les grans ciutats. En aquest sentit és molt interessant el procés que segueix el municipi de Barcelona, que ha dotat de personalitat jurídica els deu districtes i ha retornat, d'aquesta manera, una part de competències administratives a les viles annexionades a la capital. És significatiu també que en els programes electorals per als propers comicis CiU, i IC insisteixen a "aprofundir" en la descentralització i ERC arriba a considerar la possibilitat de convertir el que ara és descentralització administrativa en devolució de "sobirania", en el cas d'algun districte, quan, de manera inequívoca i democràtica, la seva població ho expressés majoritàriament. En la nova carta municipal que s'elabora es proposa l'elecció directa dels regidors de districte, com es fa ja a Alemanya.

En qualsevol cas, sembla que estem mancats d'una política municipalista clara i que per a bona part dels ciutadans la reivindicació d'una ordenació territorial pròpia per al país quedava reduïda a reclamar la institucionalització de les comarques i vegueries i oblidar els municipis, que són l'administració més propera al ciutadà.

PAÍS VALENCIÀ

El País Valencià compta amb 537 municipis dels quals 170 tenen població distribuïda en 761 nuclis diferenciats. El siste-

gislat al respecte. El camí no passaria tant per les agregacions com per les fusions o la coordinació d'igual a igual i, ben segur, quedarien reduïts els contenciosos segregacionistes pendents. En qualsevol cas, la representació en el consistori hauria de ser paritària entre els diversos pobles d'un mateix municipi.

D'altra banda, contràriament, un terme municipal no ha de ser necessàriament inalterable si les circumstàncies han can-

pendents (Ciutat Badia, que vol segregarse de Cerdanyola i de Barberà del Vallès).

ELS PROBLEMES DEL MAPA MUNICIPAL

De fet, els problemes que presenta el mapa municipal actual dels Països Catalans podrien resumir-se en:

—Escandalosa insuficiència pressupostària.

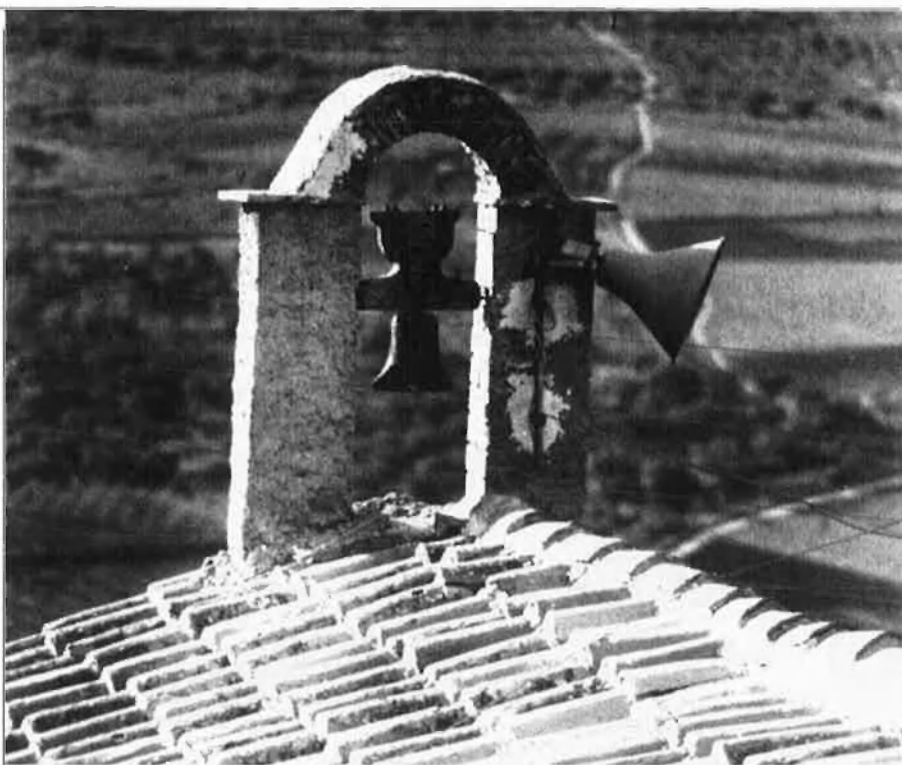
ma urbà valencià és heterogeni, amb tres àrees densament poblades (conurbació d'Alacant, àrea metropolitana de València i eix València-Castelló, amb nuclis tan importants com ara Sagunt, la Vall d'Uxó o Vila-real) i 467 municipis amb menys de 10.000 habitants (al 42% amb menys de 1.000). Només València, Elx, Castelló i Alcant superen els 100.000 i trobem un grup intermedi de 40 municipis amb més de 20.000 habitants i 6 amb més de 50.000 (Alcoi, Sagunt, Elda, Torrent, Oriola i Gandia).

Igual que al Principat, doncs, podem parlar d'un cert minifundisme municipal que pot accentuar-se amb les tendències segregacionistes que emergeixen a causa de la gran quantitat de nuclis de població sense ajuntament propi. Cal insistir que només a través de les mancomunitats de municipis o d'altres fórmules de coordinació es podrà superar el repte plantejat, ja que ni l'agregacionisme sistemàtic ni la negativa inflexible a les demandes de segregació semblen ser vies vàlides si tenim en compte la insatisfacció que generen.

En els darrers temps la Generalitat ha denegat a Sant Antoni de Requena, a Sant Isidre d'Albatera i a Moraira les seves sol·licituds per a constituir-se en municipis i ha autoritzat la constitució com a tals del Pilar de la Foradada (segretat d'Oriola), Sant Joan de Moro (de Vilafamés) les Alqueries (de Vila-real), Los Montesinos (d'Almoradí) i Domenyo (de Lliria). També ha autoritzat l'agregació de part del terme de Torrent a Picanya. Tanmateix, resten pendents de resolució la reivindicació de Sant Antoni de Benaixeve que vol segregarse de Paterna i l'alteració de diversos termes municipals a Paterna, Burjassot, a València, Massamagrell, Massalfassar, Castielfabib, Torrebaixa, Benetússer, etc., com també el canvi de província de Gàtova, que vol incorporar-se a la de València.

CATALUNYA

La Generalitat de Catalunya és contrària a les segregacions i parla de legislar en aquest sentit per a impossibilitar qualsevol intent en els nuclis de menys de dos mil habitants, o en els casos de continuum urbanístic. És cert que prop de set-cents municipis catalans no arriben als dos mil habitants i que la meitat de la població dels país viu en nou municipis de població superior a les 100.000 persones. Però això no demostra res més que la urgent necessitat de reequilibrar el país i no

Les campanes de Vilafamés ja no toquen per els habitants de Sant Joan de Moro.

ARXIU

de dissimular la seva macrofàlia camuflant-la sota el disseny d'un nou mapa municipal artificiosos o consolidant les situacions injustes de l'actual. Coordinació entre municipis és, un cop més, la paraula. L'única forma de no ferir susceptibilitats i de millorar, alhora els serveis als ciutadans.

De fet, des del 1924, en què a Catalunya es comptabilitzaven 2.039 municipis (la població també estava molt més distribuïda pel conjunt del territori que avui), la tendència ha estat clarament reduccionista fins el 1977, en què es crea Deltebre, el municipi número 933. D'aleshores ençà han "nascut" Camarles, Sant Jaume d'Enveja (1978), l'Aldea, Salt, Sarrià de Ter, Vilanova del Vallès, Sant Julià de Llor i Bonmatí, tots els 1983, i l'Ampolla i Salou, en els darrers mesos. Val a dir que el passat 28 de desembre, els municipis de l'Aldea i Tortosa, de qui va dependre fins a la seva segregació, van signar un protocol de col·laboració, cosa que demostra l'efectivitat de la cooperació sense imposicions.

Avui, la llista de peticions segregacionistes s'ha allargat considerablement; sense ànim de ser exhaustiu caldria remarcar les següents: Serra d'Almós (de Tivissa), Rocafort de Vallbona (de Sant Martí de Riucorb), Peretallada (de Forallac), Riu de Cerdanya (de Bellver de Cerdanya), Arcs i Civis (de les Valls del Valira), Sant

Julià de Cerdanyola (de Guardiola de Berguedà), Gimenezells (d'Alpicat), la Palma de Cervelló (de Cervelló), Ciutat Badia (de Cerdanyola i Barberà del Vallès), Sant Miquel de Balenyà (de Seva, el Brull i els Hostalets de Balenyà), Cantnigrós (de l'Esquirol), la Batllòria (de Sant Celoni), el Raval d'Olost, etc. Altres nuclis, conscients de les dificultats que trobarien a causa del seu reduït pes demogràfic han optat per una fórmula més ràpida, senzilla i reconeguda per la Llei de Règim Local: entitat municipal descentralitzada. És el cas de Llerona (de les Franquesses) i Samalús (de Cànoves) per esmentar els dos exemples més recents. Aquesta fórmula només requereix ser un nucli separat, no tenir ajuntament en el poble, no perdre serveis, tenir una identitat històrica i posseir recursos suficients. Un cop concedida la fórmula d'EMD, es delimita el territori, s'atorga un patrimoni i la part proporcional de diners corresponent al nombre d'habitants i es crea una òrgan unipersonal i un altre de control, escollit exclusivament pels habitants del poble en qüestió.

LES ILLES

La situació a les Illes és molt menys polèmica, probablement perquè el nombre de municipis és també menor: 53 a Mallorca, 8 a Menorca, 5 a Eivissa i 1 a

	Denegació de sol.licituds	Autoritzades	Pendents	Entitats Municipals descentralitzades
País Valencià	Sant Antoni de Requena (Plana d'Utiel) Sant Isidre d'Albatera (Baix Segura) Moraira (Marina Baixa)	Pilar de la Foradada (Baix Segura) Sant Joan de Moro (Plana Alta) Les Alqueries (Plana Baixa) Los Montesinos (Baix Segura) Domenyo (Serrans)	Sant Antoni de Benaixeve (l'Horta)	
Catalunya		Camarles (Baix Ebre) Sant Jaume d'Enveja (Baix Ebre) l'Aldea (Baix Ebre) Salt (Gironès) Sarrià de Ter (Gironès) Vilanova del Vallès (Vallès Oriental) Sant Julià de Llar (la Selva) Bonmatí (la Selva) l'Ampolla (Baix Ebre) Salou (Tarragonès) Serra d'Almós (Ribera d'Ebre) Rocafort de Vallbona (l'Urgell) Peretallada (Baix Empordà) Riu de Cerdanya (la Cerdanya) Arcs i civis (Alt Urgell) Sant Julià de Cerdanyola (Berguedà) Gimenells (Segrià) La Palma de Cervelló (Baix Llobregat) Ciutat Badia (Vallès Occidental) Sant Miquel de Balenyà (Osona) Cantonigrós (Osona) La Batllòria (Vallès Oriental) El Raval d'Olost (Osona)		Llerona (Vallès Oriental) Samalí (Vallès Oriental)
Balears		Ariany (Mallorca) Migjorn (Menorca)		

Formentera. De fet, els contenciosos han quedat circumscrits, pel que fa a Mallorca, al cas d'Ariany (945 habitants i 22'60 km2.), municipi des de 1981 (segregat de Petra) i a determinats intents d'alguns sectors -avui minoritaris- de S'Arenal que reivindiquen la segregació d'aquest nucli, avui dividit entre Palma i Lluçmajor. A Menorca, l'any 1988 es constituí el municipi de Migjorn, segregat d'Es Mercadal.

Independentment de casos emblemàtics prou coneguts, la problemàtica municipal als Països Catalans és prou important perquè les respectives administracions no es conformin amb una política de pegats com fins ara, i perquè hi actuïn de manera que els criteris tècnics, de respecte històric i de justícia prevalguin sobre els interessos electorals. La via és el consens i la capacitat de copsar

la realitat plural de la nostra nació. En qualsevol cas, cal no oblidar que si el minifundisme municipal sovint és herència del passat feudal, les megalòpolis són el símbol més inequívoc de la nova realitat urbana del Tercer Món.

Santiago Cucurella
amb informacions de
Maite Ferrando